

ÇAĞDAŞ RUS KADIN EDEBİYATI EKOLLERİNDEN LYUDMİLA ULİTSKAYA*

Güneş SÜTCÜ¹

ÖZ

Bu çalışmada Çağdaş Rus kadın edebiyatının en önemli temsilcilerinden biri olan Lyudmila Ulitskaya'nın (1943-) yaşam öyküsü incelenecektir. Günümüzde Ulitskaya, Rusya'nın yanı sıra Fransa ve İtalya gibi Avrupa ülkelerinde de en çok tanınan Rus yazarlarından biri olarak kabul edilir. Yalnızca yazar kimliğiyle tanınmaz, aynı zamanda tiyatro yazarı, senarist, aktivist, yerli ve yabancı prestijli çok sayıda edebiyat ödülüne layık görülen çok yönlü bir kişiliğe sahiptir. Ulitskaya'nın asıl mesleği ise genetik uzmanlığıdır. Elde edilen veriler ışığında Ulitskaya'nın, aile büyüklerinin izinden gitmesinin ve sonrasında edebi alana duyduğu ilginin tesadüfi olmadığı gözlemlenmiştir. Bu durum yazarın çocukluğundan itibaren süregelen okuma alışkanlığı ve edebiyata olan ilgisiyle yakından ilişkilendirilmiştir. Öte yandan çalışmamızda Ulitskaya'nın kişiliğine dair uzun yıllardır dostluk kurduğu yakınlarının görüşlerine yer verilmiştir. Bu bağlamda Ulitskaya'yı daha yakından tanıtabilmek için kendisiyle yapılan röportajlardan yararlanılmış ve kişisel anılarının aktarılmasına bilhassa özen gösterilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Lyudmila Ulitskaya, çağdaş Rus edebiyatı, kadın edebiyatı, öykü, aile, XXI. yüzyıl.

Sütcü, Güneş. "Çağdaş Rus Kadın Edebiyatı Ekollerinden Lyudmila Ulitskaya". *idil* 6.38 (2017): 2657-2671.

Sütcü, G. (2017). "Çağdaş Rus Kadın Edebiyatı Ekollerinden Lyudmila Ulitskaya". *idil*, 6 (38), s.2657-2671.

* Bu çalışma 2017 yılında Antalya'da (Alanya) düzenlenen II. INES Uluslararası Akademik Araştırmalar Kongresi'nde (INES-2017) sunulmuş ve bildiri özeti e-kitap olarak yayımlanmıştır. Kongre düzenleme kurulunun çalışmanın yeniden yayımlanmasıyla ilgili izni vardır.

¹ Okutman, Anadolu Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Rus Dili ve Edebiyatı Bölümü, gunessutcu(at)anadolu.edu.tr

ONE OF THE ECOLES OF CONTEMPORARY RUSSIAN WOMEN LITERATURE: LYUDMILA ULITSKAYA

ABSTRACT

In this study, will be examined that the life story of Lyudmila Ulitskaya (1943-), who is one of the most important representatives of the contemporary women literature. Ulitskaya is regarded as one of the most well-known writers as well as in Russia, in Italy and France like the other Europe Countries. She is recognized not only with the identity of author but also with the identity of scenarist, writer of theatre, activist of the public and in addition to these, she is granted a lot of prestigious literature awards. Her main work is expert of genetic. In the light of the information that is obtained, be observed that following in family elders' wake and her interest of the literature, not random. This was closely related to the reading habits and literary interest that followed the author's childhood. On the other hand, our work has included the views of Ulitskaya's close relatives who have been friends for many years. In this context, has benefited from interviews made with her in order to promote Ulitskaya more closely and has been particularly careful to convey his personal memories.

Keywords: Lyudmila Ulitskaya, Contemporary Russian Literature, Women Literature, Story, Family, XXI. Century.

GİRİŞ

Çağdaş Rus kadın edebiyatının en önemli temsilcilerinden biri olan Lyudmila Ulitskaya¹, II. Dünya Savaşı'nın son yıllarında 21 Şubat 1943 yılında Başkurdistan'ın Davlekanovo² şehrinde aydın bir Yahudi ailesinde dünyaya gelir. Ulitskaya, yıl itibarıyla korkunç ve büyük bir savaş döneminde doğduğu ancak tam anlamıyla savaş dönemini anımsamadığını belirtirken o dönemin zorluğuna şu sözlerle dikkat çeker: “Savaş döneminde yaşanan açlığı değil, fakat sonrasında yaşanan kıtlığı çok iyi anımsıyorum. Gaz ocakları ve şofbenler bahçedeydi. Bugün içtiğimiz su gibisini o dönemde bulmak çok güçtü.” (Krasnyaşih, 2016:1) Çocukluğunu Davlekanovo şehrinde geçiren yazar, II. Dünya Savaşı'nın³ sona ermesiyle ailesiyle birlikte Moskova'ya gitmek zorunda kalır. Bu zorunlu ayrılışın nedeni; ailesinin, yaşadıkları Davlekanovo şehrinde tahliye edilmiş olmasıdır. Ulitskaya ilk eğitimini almaya Moskova'da başlar. Yazarın çocukluk yılları geleneklerine bağlılığını sürdüren, entelektüel, geniş bir ailede geçer. Bu yıllarını daha anlaşılır kılan detaylar, yazarın kendi söylemiyle şöyle aktarılır:

Hiç şüphesiz, çocukluk yılları hiçbir zaman unutulmaz. Çinlilerin ürettikleri şüpheli bilgelikten farklı olarak bizim nesil müthiş şanslıdır. Değişim zamanında yaşamaktan Tanrı korusun. Ben farklı bir görüşü paylaşıyorum. Büyük değişikliklerin yaşandığı dönemler, birkaç hayatı yaşatabiliyor. Stalin öldüğünde henüz on yaşındaydım. Çok iyi anımsıyorum, Stalin sonrası Sovyet hayatını çok iyi anımsıyorum, komünizmin çöküşünü yaşadık, şuan ise bazı paramenterler bakımından Stalin'inkinden daha kötü bir rejim altında yaşıyoruz. Bazıları bakımından ise daha iyidir. Bu durum benim için fevkalade enteresandır. Yaşadığım ülkeyi değiştirmek zorunda kalmadım, ama hiçbir yere gitmeden farklı ülkelerde yaşıyor gibiydim. Çocukluğum harikuladeydi: Hiç kimsenin özellikle eğitimimi düşündüğü yoktu, çünkü ailemin başka kaygıları vardı. Beni seviyorlar ve sıkıştırmıyorlardı. Harikulade bir dedem, babaannem, annem vardı. Kendi benliğimin gerçekliğiyle, yüce gönüllü davranışlarla yetiştirdiler beni. Hiç kimse hiçbir şeyi empoze etmedi bana. Yarıda bıraktığım müzik okulu dışında, hayatımda yaşadığım hiç bir pişmanlığım yok. Aile, bahçe, okul. Harikulade sosyal bir fidanlık olan bahçe, bana paranın üstünü bir kenara koymayı ve dostluğun kıymetini bilmeyi öğretmiştir... (Mauler; Yudson, 2016 : 1)

Yazarın kendisinin de belirttiği gibi çocukluk yılları aile büyüklerinin de yer aldığı kalabalık bir ailede geçer. Öyle ki bu durumun kendisine kazandırdığı bilinç ile aile kurumunun ehemmiyeti konusundaki farkındalığına şu sözlerle dikkat çeker:

Aile kutsal bir kurum, sevgi barınağı (нумомник), insanın himayesi ve dayanağıdır. En azından böyle olması gerekiyor. İyi aile sayısı çok azdır. Aileyi yürütmek, aile ilişkileri kurabilmek çok özel ve nadir bir yetenektir. Benim babaannem böyle bir yeteneğe sahipti. O vefat edince aile dağıldı. Bizimki gibi delirmiş bir toplumda ahlak yapısının sağlam kalmasını sağlayan tek kuruluş ailedir. (Kusaeva, 2012:4)

Lyudmila Ulitskaya'nın annesi Mariaanna Borisovna Ginzburg (1918-1971), pediatri bölümü bilimsel araştırma enstitüsünde ünlü bir biyokimya uzmanı olarak çalışır. Babası Yevgeniy Yakovleviç Ulitskiy (1916- ?) ise tarım ve teknik üzerine yazılmış çok sayıda kitabı olan teknik bilimler doktorasına sahip bir bilim adamıdır. Böylelikle Ulitskaya, bilim ve teknoloji katmanından gelen entelektüel bir ailede yetişir. Orta gelirli ve kalabalık bir ailede yetişen yazar, Moskova'da bir "kommunalka"⁴ yaşar. Bu dairelerde birbirine tamamen yabancı olan aileler ortak kullanım alanlarını paylaşmak durumundadır. Tahmin edileceği üzere bu kötü barınma koşullarının yükü, çok daha ağırlıklı olarak ve en zor koşullarda her türlü ev işini yapmak zorunda kalan kadınların sırtına binmektedir.⁵ Özel yaşam alanının sınırlı olduğu bu dairelerde özellikle kadınlar için yaşamının ne kadar zor olduğunu yazar "Bronka" adlı öyküsünde şöyle ifade eder:

Bodrum kattaki ortak mutfağa en yakın odaya yerleştirilen Simka, burada atılı duran paçavralarını, delik leğenleri, kırık tekneleri daha oraya taşıdığı ilk gün çıkarıp koridora bıraktığı için komşuların pek de hoşuna gitmedi. Karmakarışık bir avlunun çevresindeki eski evlerde, apartmanlarda oturan komşuları, ona daha sonra da kolay kolay ısınamayacaklardı. (Ulitskaya, 1999:29)

Biyokimya uzmanı annesinin ve bilim adamı babasının iş hayatında yaşadıkları yoğunluk, Ulitskaya'nın çocukluk yıllarını daha çok babaannesi ve dedesi Yakov Ulitskiy⁶ ile geçirmesinde etkili olur. Nitekim "Babaannem ve dedem, hayatımda annem ve babamdan daha büyük etkiye sahiptirler." (Velehov, 2015:1) diye belirten Ulitskaya, karakterinin şekillenmesinde babaannesi ve dedesinin katkılarının ne denli önemli olduğuna dikkat çeker.

Yazarın ailevi geçmişini enteresan bulan Rus yorumcu Leonid Velehov 29 Ağustos 2015 tarihinde yayımlanan "Kişi Putlaştırması" (Kult Liçnosti) adlı programında "aile üyelerinden kendisini en çok etkileyen kim olmuştur?" sorusunu Ulitskaya şöyle yanıtlar:

Böyle şaşırtıcı bir rastlantıyı yaşamak enteresan, ama şuan sizinle oturduğumuz pencereden çocukluğumun ve yirmi yaşma kadarki gençlik yıllarımın geçtiği sokak görünüyor. Hal böyle olunca hayat hikâyem, daha doğrusu, hayat hikâyemin bir kısmı buradan iki adım uzaklıktaki Kalyayevskaya⁷ sokağında geçti. (Velehov, 2015:1)

...Aslında ailemizde fevkalade öneme sahip birkaç kişi bulunmaktaydı. Yaş kademine göre başlayalım. İlk olarak dedemle çok iyi bir dostluğumuz olduğu için çok şanslı buluyorum kendimi. Dedem 92 ya da 93 yaşında hayata gözlerini yumduğunda, yedi yaşındaydım. Yaşadığım ilk ölüm anıydı. Hayatımda ilk defa gözlerimde canlanmış, ölüm. Tüm hayatım boyunca ölüm duygusu korkunç bir şey olarak değil, harikulade bir his olarak kaldı aklımda. Dedem, kızıl renkte ahşap bir yatakta yatıyordu. Tüm aile, onun etrafında toplanmıştık. Bizim ailede herkeste görülen kanser, dedeme acı çektiirmemiş ve dedem, yavaşça aramızdan ayrılmıştı. Bu anın öncesinde beni sokaktan sürükleyerek getirmişlerdi. O an dedem de gözleriyle beni arıyordu ve beni

karşısında bulduğunda: “Ne kadar büyümüşsün. Her şey güzel olacak.” diyerek can verdi. İşte yaşadığım bu an, benim hayata ve ölüme olan tutumumu belirlemiştir. Henüz tam olarak yedi yaşımı doldurmamıştım. Ama bu tablo hep hafızamda kaldı ve yıllar geçtikçe daha okunaklı, daha açık bir hal kazandı. Aklımdan hiç gitmiyor, aksine gün geçtikçe daha önemli bir hal kazanıyordu. (Velehov, 2015:1)

Böylelikle Lyudmila Ulitskaya'nın kendi ağzından, dedesinin ölüm anına tanıklık etmesinin kendisi üzerinde ne kadar derin ve büyük bir iz bıraktığını anlamak mümkündür. Lyudmila Ulitskaya'ya göre hayattaki en kıymetli şey “*hayatın ta kendisidir.*” Yazarın bu hayat felsefesini daha açıklayıcı kılan sözleri şöyledir: “*Hayatım boyunca çok fazla kişinin ölümüne tanıklık ettim. Bu kişiler arasında bu hayattan adam gibi, asil bir edayla, çevresindekilere duyduğu sevgi ve minnettarlıkla ayrılan ateistlerle karşılaştım. Hatta bu kişilerden biri benim babaannemdir.*” (Ulitskaya, 2008:7) Yazarın bu sözlerinin ardından eserlerindeki “ölüm” sahnelerini son derece gerçekçi ve sarsıcı bir şekilde betimleyebilmesinin gizemi belki de bizzat tanıklık ettiği ölümlerle ilişkilendirilebilir. Ulitskaya için “ölüm” kavramı ayrı bir yere sahiptir: “*Ölüme dair yazıyorum. Çünkü bu benim için önemlidir. Bu durumda benim için önemli olan ölüme karşı yapmış olduğum çalışmadır. Bizler, canlılar olarak, ölümden korkuyoruz, bizim doğamız bu düşünceye karşı çıkıyor.*” (Ulitskaya, 2008:7) Ulitskaya “ölüm” kavramı hakkındaki düşüncelerini bir başka röportajda şu çarpıcı sözlerle anlatır: “*İnsanların bu hayattan soylulukla, acı ve sancı çekmeden göçüp gittikleri o kadar çok ve harikulade ölüm gördüm ki, yıllar geçtikçe ölümden ziyade insanların kötü davranışlarından daha çok korkuyorum.*” (Panyuşkin, 2014:1)

Ulitskaya kendisine anne ve babasıyla olan ilişkisi sorulduğunda babaannesini kendisine daha yakın hissettiğini ve dedesi ile babaannesinin üzerindeki etkisini şu sözlerle belirtir:

Gençlik yıllarında elbette kendi akranlarım vardı fakat beni daha çok çeken kendimden yaşça büyük kimselerdi. Aile büyüklerim devrim sonrasında bambaşka hayatlar yaşamışlar ve artık hayattan korkar haldeydiler. Korku insanı haline dönmüşlerdi. Ailemin yaşadığı en acıklı hikâye, aklıma her geldiğinde daha yakın zamanda yaşamış gibi hissedirim, 2011 yılında dedemden gelen bir mektubu korkarak açtım. Mektup 1911 tarihliydi. Mektupta etrafa yayılmış iskeletlerden bahsediyordu. Dedem kusursuz, nadide bir kişilikti. 1955 yılında Tver sürgününden döndüğünde bir kez görmüştüm kendisini. O zaman on iki yaşındaydım. (Velehov, 2015 : 1)

Yazarın hayatında önemli bir yere sahip olan ikinci kişi ise babaannesidir. Küçük yaşlarından itibaren çevresinde kültürlü, yüksek eğitilmiş, ciddi mizaçlı insanların bulunmasından ve onlarla sohbet ederek yaş aldığını belirten Ulitskaya, çok kitap okuma alışkanlığını bu şekilde edindiğinden bahseder. Bu bağlamda özellikle de

babaannesinin yönlendirmesiyle pek çok yazar ve düşünürle tanıştığını şu sözlerle ifade eder:

"Oldukça kültürlü, eğitilmiş ve entelektüel bir kadın olan babaannesi Mariya Petrovna, Ulitskaya'yı daha küçük yaşta kendi tabiriyle, ilginç otoriteler listesiyle tanıştırdı. Onların arasında Karl Marks, Z. Freud, L. da Vinci, Andrey Bely, L. Andreev vardır. Üstelik Freud bu listede ilk sıradaydı. Böylelikle Ulitskaya'nın psikoloji alanındaki ilk bilgi edinimi çok küçük yaşlarda gerçekleşir." (Şeglova, 2008 : 1)

Lyudmila Ulitskaya, aile büyüklerinin izinden giderek Moskova Devlet Üniversitesi biyoloji⁸ fakültesinde öğrenim görmeye başlar.⁹ Fen bilimleri alanında eğitim görmeye başlamasının iki nedeni olduğundan bahseder: Birincisi, o dönemler fen biliminin sosyal bilimlere göre daha özgür ve rejim baskısı olmadan faaliyetlerini yürütebileceği bir alan olarak görmesidir. İkincisi ise biyokimya uzmanı olan annesinin çalıştığı laboratuara sıkça gitmesinin kendisinde o ortama karşı büyük bir ilginin uyanmasını sağlamasıdır. 1968 yılında SSCB Bilimler Akademisi (AH CCCP) Genel Genetik Enstitüsünde çalışmaya başlar. Ancak yaklaşık iki yıl sonra 1970 yılında enstitüden "samizdat"¹⁰ nüshalarını saklamak ve çoğaltmak gerekçesiyle beş arkadaşı ile birlikte kovulur. Bu noktada dikkat çekici bir detaya değinmek gerekir. Ulitskaya'nın biyokimya uzmanı olarak çalışan Yahudi annesi Mariaanna Borisovna Ginzburg'un Stalin döneminde işinden atılması, babasının ise doktora eğitimini tamamlamasına izin verilmemesi (Şeglova, 2008:1) seneler sonra kendisinin de baskı rejiminin getirdiği dayatmalara maruz kalması ailevi özgeçmiş bakımından benzer durumlarla karşı karşıya kalındığını göstermektedir. Aynı zamanda ise fen bilimlerini seçerken belirttiği ilk nedeninde yanılmış olduğu gerçeği anlaşılmaktadır.

Ulitskaya her ne kadar enstitüden kovulup daha sonrasında bir yazar olsa da "gerçek öğretmenleri" olarak ilk eğitimini aldığı genetikçiler olarak gördüğünü ifade eder. Nitekim kendisiyle yapılan röportajlardan birinde "Yazarlardan kimi öğretmeniniz olarak görüyorsunuz?" sorusuna "Hiç kimseyi! Öğretmenlerim, genetikçilerdir. Düşünmeyi, bakmayı, gözlemlemeyi bana öğreten genetikçilerdir. Yazmayı kendi kendime öğrendim. Her şeyde olduğu gibi, ilk başta çubuklarla, sonra iğnelerle, en sonundaysa harflerle..." (Ulitskaya, 2008:3) şeklinde cevaplamasıyla vurguladığı görülür. Öyle ki Valeriy Panyuşkin ile gerçekleştirdiği röportajında Ulitskaya'nın üniversite hocası genetik alanının önde gelen isimlerinden Vladimir Pavloviç Efraimson'un kendisinde yerinin ayrı olduğunu belirtir:

"Efraimson'un genç öğrencilerin kusursuz ahlaki değerlere sahip olmanın nasıl mümkün olabileceğini öğreten bir kişiliğe sahiptir. Efraimson, özgeçmiş genlerinin olduğunu savunur. Öte yandan kamplarda verdiği mücadelecilik yaşamın ardından hem yazar, hem de özgeçmiş hakkında doğru bildiği her şeyi öğrencileriyle paylaşan bir genetikçidir." (Panyuşkin, 2017:1)

Lyudmila Ulitskaya üniversitedeyken Moskova Devlet Üniversitesi Fizik teknik Enstitüsü öğrencisi olan Yuriya Taytsa ile ilk evliliğini gerçekleştirir. Yazar, zaman geçtikçe bu evliliğin gerçek bir öğrenci evliliği olduğunun farkına varır. Bu evliliğin bitme nedeni olarak evde kimin söz sahibi olduğu konusunda yaşanan çekişmeleri görür. Ulitskaya'nın ikinci evliliği ise on yıl sürer. Hayatındaki en önemli ve en zor kararının iki çocuğunun babası olan ikinci eşi ile boşanma konusunda yaşadığından Ulitskaya şöyle bahseder:

Evliliğin ilk zamanlarında kendi benliğini yaşama konusunda bir takım kısıtlamalar getirdiğini anladığında, sadece ortak birlikteliğin geride kaldığı görülüyor. Birbirine yabancı olarak bakan iki kişinin aynı çatı altında yaşaması çok zordur... Evliliğin ilk on yılında ilişkimizin mizacı değişti. Başta ben akıllı, zeki, harikulade ve evde söz sahibi olan kişiydim. Bu on yıllık süre zarfında evde oturdum, eşimin istediği gibi bir eş oldum. Eşimin tüm davranışları kendisinin gelecek vadeden bir bilim adamı olmasına, benimse ev hanımı olmama yönelik kurgulanmaktaydı. Onun istediği aile modeli bu şekildeydi. Kendi ailesinde durum böyleydi. Aynısını başarılı bir şekilde bana uygulamıştı. Bu durumun farkına vardığımda ise hafifçe gülümsedim. Çünkü Tanrının bana ondan daha az şey bahsetmediğini biliyordum. (Ulitskaya, 2017:1)

Ulitskaya, enstitüden kovulmasının ardından hayatı boyunca bir daha devlet kademesinde herhangi bir işe giremez. Belli bir süre herhangi bir işte çalışmaz ve bilimsel çalışma alanına geri dönmek istediğinde ise artık çok geç kaldığını gözlemler. Çünkü iş hayatından ayrı kaldığı yıllarda genetik alanında yapılan çalışmalarda büyük bir ilerleme kaydedilmiştir. Dolayısıyla aradaki farkı kapatamayacağını farkındalığı ile hareket ettiğini şöyle ifade eder:

Eşimle boşanmıştık, iki, oğlum da büyümüş ve artık bir yerde çalışmak zorundaydım. Tekrardan işime dönmek niyetindeydim fakat genetik biliminin vardığı noktaya yetişebilmem neredeyse imkânsızdı. On yıllık süre genetik alanı için bir hayli uzundu. Edinilen bilgi birikimi ikiye katlanmıştı diye düşündüm. Öte yandan hevesim de kırılmıştı. Stradan tahlil yapan biri olarak herhangi bir biyokimya laboratuvarında çalışmak istemiyordum. (Varakin, 2007 :1)

Yazarın iş arayışı sürecinde Yahudi oda müziği tiyatrosunda ressam olan bir kız arkadaşı, kendisine yardımcı olur. Ulitskaya'yı ünlü tiyatro yönetmeni Yuri Şerling ile tanıştır. Yönetmen Şerling, Ulitskaya'nın Yahudi kültürü ve tarihi hakkındaki bilgi birikimini görür görmez Yahudi tiyatrosunda birlikte çalışmaya teklifinde bulunur. Böylelikle Yahudi oda müziği tiyatrosunda şef olarak çalışmaya başlayan Ulitskaya'nın buradaki çalışma hayatı üç yıl (1979-1982) sürer. (Sizih, 2015:42) Bu üç yıllık süre içinde radyolar için sahne uyarlamaları, denemeler, çocuk piyesleri yazar, aynı zamanda da piyes eleştirmenliği ve Moğolcadan şiir çevirileri yapar. Bu noktada kendisinin de belirttiği gibi aslında yaptığı bu çalışmalarla edebiyata bir yerinden tutunduğunu söylemek mümkündür. Öte yandan yazarın edebi alana karşı ilgisinin tesadüfi olmadığını gözlemlenir. Çünkü dedesinin nüfusbilim ve

müzik kuramları konusunda kitaplar yayımlaması üzerine 1931-1941 yıllarında “bir halk düşmanı” olarak cezaya çarptırıldığından, (Sızıh, 2015:42) babasının “Otomobil ve Bakımı” hakkında bir kitap yazdığından, dedesinin annesinin ise Yahudi Almancasında annelik üzerine şiirler¹¹ kaleme aldığından bahsedilir. Bu noktada Ulitskaya’nın aile genetiğinde edebi yaratıcılığa karşı bir yatkınlık ve ilgi olduğu görülür. Öyle ki Ulitskaya’nın eski bir biyolog olarak, genlerimizin nesilden nesile geçtiği savını, oğullarından¹² birinin besteler yaptığı, diğer oğlunun da farklı alanlarda sanatla ilgilendiğini¹³ belirtmesiyle desteklediği söylenebilir.

Lyudmila Ulitskaya Yahudi oda müziği tiyatrosunda çalıştığı süre boyunca etrafında gelişen olayları en küçük detayları ile gözlemleyebilme yetisini fark eder ve bu durum kendi edebi faaliyetleri konusunda bir dürtü etkisi yaratır. İlk eserlerini yayımladığı on yıllık (1979-1989) sürecin bir hazırlık dönemi olduğundan yazar şöyle bahseder: “Sosyal Bilimler alanında eğitim almadığım için, on yıllık süreci bu alana dair bilgi birikimi edinebilmek için geçirdim.” (Ulitskaya, 2008:1) Yazar, üçüncü evliliğini ise ünlü ressam ve heykeltıraş olan Andrey Krasulin ile yapar. 30 yılı aşkın süredir huzurlu ve mutlu bir evliliği olan Ulitskaya eşi için “o benim öğretmenim” der. Bu şekilde düşünmesini “hem hayata hem de sanat hayatına dair her konuda hemfikir olmalarına ve hayat felsefelerinin büyük oranda örtüşmesine” bağladığını ifade eder. Hatta bir röportajında genetik alanında geçmiş olduğu için, bu alanda eğitim almamış bir insana göre kadın ve erkek arasındaki farkı daha derinlemesine gözlemleyebildiği düşüncesini şu sözlerle ifade eder:

Kadın ve erkek aralarındaki fark devasa boyuttadır. Kimyaları, hormonları, psikolojileri bambaşkadır. Ama diğer yandan da kadın ve erkeğin birbirine ihtiyacı vardır. Birbirleri için yaratılmışlardır. Aşk için, dostluk için, soy devamı için, çocuk eğitimi için birbirlerine gereksinimleri söz konusudur. Bu işbirliği her alanda kendini gösterir. (Ulitskaya, 2008 :1)

1980’li yıllardan itibaren ise Ulitskaya’nın kısa ve uzun öyküleri farklı derleme adlarıyla dergilerde yayımlanmaya başlar. 1990’lı yılların başlarında senaryolarını kendisinin yazdığı “Liberti Kız Kardeşleri” (Sestrički-Liberti) ve “Herkes İçin Kadın” (Jenşina dlya vseh) adlı filmler, yazarın gerçek anlamda tanınmasını sağlar. (Sızıh, 2015:42) Ulitskaya’yı asıl üne kavuşturan eseri, ilk olarak 1992 yılında “Yeni Dünya” (Noviy Mir) adlı dergide yayımlanan “Sonečka” adlı uzun öyküsüdür. 1993 yılında ilk kez Fransa’da “Yoksul Akrabalar”¹⁴ (Bedniye Rodstvenniki) adlı uzun öykü kitabı fransızca olarak yayımlanır. Yazar, ilk kitabı çıktığında tam 50 yaşında olduğunu belirtir ve yazmaya başlamasının hiç de tesadüfi olmadığını altını çizer. Çünkü yazmaya olan yatkınlığının aile genlerinden geldiğinin farkındadır. (Ulitskaya, 2008:4) Ancak adı geçen öyküsü, 1994 yılında Rusya’da yayımlandığında aynı ilgiyle karşılanmaz. Yazar, ilk ödülünü 1994 yılında Fransa’da “Mediçi ödülü”ne (Priz Mediçi) layık görülen “Sonečka” adlı uzun öyküsü ile alır. Aynı zamanda Lyudmila

Ulitskaya'nın eserleri Avrupa'nın pek çok farklı ülkesinde on yedi dilde, Amerika'da, doğu Avrupa ülkelerinde Bağımsız Devletler Topluluğuna üye olan ülkelerde dahi yayımlanma imkânı bulur. Bu noktada eserlerinin ilk olarak yurtdışında yayımlanmasının, yazarın sanat hayatının gelişimi bakımından daha iyi bir etki yarattığını söylemek mümkün olabilir.

1996 yılında yayımlanan “Medeya ve Çocukları” (Medeya i yiyo deti) adlı romanı da büyük yankı uyandırır. Söz konusu romanın en dikkat çekici özelliklerinden biri Ulitskaya'nın daha önceden yazdığı şiirlere ilk kez yer vermesidir. Şair kimliğini ön plana çıkarmak istemeyen yazar bu konuya dair şöyle bir açıklama yapar:

Tam olarak kaç yaşında şiir yazmaya başladığımı anımsayamıyorum fakat çok uzun bir süre şiir yazmayı sürdürdüm... Yalnızca bir şiirimi Sovyetler Birliği dönemine ait “Tarbut” adlı hem yasadışı, hem de Yahudi dergisinde yayınladım. Bunun dışında yayımlanmış şiirlerim yalnızca “Medeya ve Çocukları” adlı romanımın içindekilerdir. Sanırım şiirlerimi yayınlamamın tek yolu onarlı romanlarımda yarattığım kahramanlarıma armağan etmektir. Toplu halde üç şiir kitabım var fakat onları yayınlamayı düşünmüyorum. (Şarıy, 2014 :1)

Büyük bir ilgiyle karşılanan “Medeya ve Çocukları” adlı romanından sonra Ulitskaya'ya Radyo Özgürlük'te muhabir A.V. Şarıy tarafından yapılan röportaj sırasında “iki kelimeyle roman türünü nasıl tanımlarsınız?” sorusu sorulduğunda: “Hayır, iki kelimeyle tanımlayamam. Roman her zaman o kadar büyük bir tarihtir ki öyle iki kelime ile tanımlayamazsınız. Ama konusu özellikle ailemle ilişkilidir.” şeklinde yanıtlar. (Şarıy, 2014:1) Yazarın bu değerlendirmesinden yola çıkarak her insanın hayatının bir roman olduğunu ve aslında ailenin de o romanın en bütünsel ve temel niteliği olduğunu düşündüğü için iki kelimeyle ifade edilemeyeceğini vurguladığı yargısına varılabilir.

1997 yılında “Neşeli Cenazeler” (Vesyoliye pohoroni) adlı uzun öyküsü yayımlanır. 1998 yılında İtalya'da “Medeya ve Çocukları” adlı romanı için Guisippe Acerbi Edebiyat ödülünü (Literaturnaya premiya imeni Djuzeppe Atserbi), 2001 yılında “Kukotski Vakası” adlı romanı, dünyanın en saygın edebiyat ödülllerinden biri olarak kabul edilen Uluslararası Man Booker ödülünü alır. (Ulitskaya, 2008:7) Böylelikle 2001 yılında Ruskiy Buker edebiyat ödülü alan “ilk kadın yazar” olarak tarihe adını yazdırır. “Kukuotski Vakası” romanı aynı zamanda 2006 yılında İtalya'da Penne ödülünü (Premiya Penne) almaya hak kazanır. (Melnikov,2014:1) “Kukuotski Vakası”¹⁵ romanının tamamlanma süreci ise bir hayli enteresandır. Çünkü romanını önce elle yazmaya başlayan Ulitskaya, daha sonra daktiloyla devam eder ve en son bilgisayarda yazarak tamamlar. Romanın el yazmalarından oluşan müsveddelerine ise ressam eşi Andrey Krasulin¹⁶ bir sergisinde yer verir. Bu noktada 55 yaşında bilgisayar kullanmayı öğrenen yazar, her şeye biraz geç başladığını ifade eder. Öyle ki

45 yaşından sonra araba kullanmayı öğrendiğini söylerken, dinamizmi bünyesinde barındıran hayata bir şekilde ayak uydurmak zorunda olduğunu söyler. (Ulitskaya, 2008:4)

2006 yılında "Daniel Ştayn, Tercüman" (Daniel Ştayn, perevodçik) adlı romanı yayımlandıktan sonra Lyudmila Ulitskaya, buna benzer çalışmaların çok fazla çalışma gerektirmesinden dolayı bunun son romanı olduğunu açıklar. (Ulitskaya, 2008:4) Ancak "Roman, beni yazıyor" (Roman minya napışet) başlıklı röportajında bitirdiği her kitabın son olacağı hissine kapıldığından bahseder. Bu hissi özellikle de "Kukuotski Vakası" (2001) adlı romanından sonra yaşadığını ama sonrasında 2003 yılında "Saygılarımla Şurik" (İskrenno vaş Şurik) adlı romanını yayımladığını belirtir. (Ulitskaya, 2008:6) 2004 yılında Rusya'da "Saygılarımla Şurik" romanı "Yılın En İyi Kitabı Ödülü"nü alır. 2007 yılında Rusya'da "Daniel Ştayn, Tercüman" adlı romanı için "Büyük Kitap Ödülünü" (Premiya Bolşaya Kniga) alır. 2008 yılında İtalya'da "Saygılarımla Şurik" adlı romanı için Grintsane Kavur Edebiyat Ödülünü (Literaturnaya premiya Grintsane Kavur) alır. 2008 yılında üç oyundan oluşan "Rus Reçeli ve Diğerleri" (Russkoye varenje i drugie) başlıklı toplu oyun kitabı yayımlanır. Bu oyunuyla Çehov'a gönderme yaptığını şöyle belirtir: "*Rus Reçeli Çehov'la yapılan bir tür sohbetir. Bu oyunda "Vişne Bahçesi ve "Üç Kız Kardeş" oyunlarının süjesi birleştirilmiştir.*" 2009 yılında Almanya'da "Daniel Ştayn, Tercüman" adlı romanı için Aleksandr Men Ödülünü (Premiya Aleksandra Menya) alır. 2011 yılının aralık ayında "Yeşil Çadır"¹⁷ (Zilony Şatyor) adlı romanı yayımlanır. Öykülerden oluşan bu roman Ulitskaya'ya özgü "zincirleme öykü" dizileriyle kurgulanmıştır. 10 Ocak 2011 tarihinde Fransa'da "modern kadın tipinin yaratılmasındaki katkılarından" dolayı Simona de Bovuar adına verilen ödüle layık görülür.

Görüldüğü üzere eserleri otuzdan fazla dile çevrilen Lyudmila Ulitskaya, geç girdiği edebiyat dünyasında kısa sürede çok sayıda edebiyat ödülü alma başarısını gösterir ve bu ödüller üzerine duygu ve düşüncelerini belirten şu sözleri sarf eder:

Edebiyat ödülüne layık görülmek elbette her yazar, özellikle de genç yazarlar, için çok önemlidir. Nitekim "en iyi çeviri romanı" olarak Fransa'da "Mediçi ödülü"nü aldıktan sonra edebi biyografimin daha güçlü bir hal kazanmasını unutamam. Edebi ödüller daha çok verilmeli ve bu alanda düzenlenen yarışmaların sayısı artırılmalıdır. Böylelikle yeni isimleri keşfetmek ve okuyucuların da genç yazarları keşfetmelerine imkân sağlanabileceğini düşünüyorum. (Glebova, 2017:1)

Öte yandan Lyudmila Ulitskaya'nın kişiliğine dair uzun yıllardır dostluk kurduğu yakınlarının görüşlerine yer vererek yazarın daha yakından tanınabileceğini düşünmekteyiz. Bu bağlamda ilk olarak yaklaşık otuz yıldır Ulitskaya ile dostluk ilişkisi olan sanat tarihi araştırmacısı İrina Uvarova'nın sözlerine yer verelim:

Birbirimizi görür görmez dost olduk. İnsanları kendisine çeker. Çok fazla arkadaşı vardır. Keskin bir gözlem yeteneğine sahiptir. Herhangi bir işin nereye varacağını her zaman bilir. Muazzam bir sanatsal enerjiye sahip olmasının yanı sıra almış olduğu genetik eğitimin deneyimlerinden yararlanarak bizim bildiğimiz dünyayı onun daha farklı ve derinlemesine yorumlamasıyla ilişkilendiriyorum. (Şevçenko, 2017:1)

On beş yıldır arkadaş olduğu yazar Sergey Kaledin “Ulitskaya, benim sevgili arkadaşım, zeki, cesur, azimli, maskülen karakterli, belirlediği hedefe her zaman ulaşabilen, iyi anlamda gözü yüksekte olan bir kişiliğe sahiptir.” diye bahseder. Ulitskaya ile on yıldır tanışan gazeteci ve yazar Anastasya Gosteva’ya göre:

Ulitskaya, hayatımızın bir sanat olduğundan emindir. Her insanla konuşabileceği ortak bir dili vardır. Öte yandan sert bir mizaca sahiptir. Her şeyi kontrol edebilmeyi ve düzenli bir şekilde kurgulamayı çok iyi bilir. Yeni düşüncelere ve değişimlere açıktır. Onun en önemli ilkelerinden biri şudur: Benim için insanın neye inandığı değil, ne yaptığı önemlidir.” Tam anlamıyla bir hizmet insanıdır. Her zaman birilerine yardımcı olmaya ve onların sorunlarını çözümlemeye çalışır. İnanılmayacak derecede sıcakkanlı bir insandır. Sevmeyi çok iyi becerir. Zaten en önemlisi de budur. (Şevçenko, 2017:1)

Seviz yıldır Ulitskaya ile tanışan redaktör Nadejda Holodova’ya göre “Ulitskaya’nın kırsalda kalan kütüphanelere herhangi bir ücrete tabi olmadan iyi kitapların ulaştırılması konusunda bir fon kurmuş olması son derece önemlidir. Bu davranışı ile yazarın merhametli, saygın, dürüst, erdemli ve sevgi dolu oluşuna dikkat çeker. (Şevçenko, 2017 : 1) Söz konusu Lyudmila Ulitskaya fonu 2007 yılında “Öteki, Ötekiler, Ötekiler Hakkında” adlı çocuk kitapları projesi adı altında kurulmuştur.

Yakın dostlarıyla yapılan röportajlardan edinilen bilgiler bağlamında Lyudmila Ulitskaya’nın fazlasıyla sevilen ve sayılan bir insan olduğu görülmektedir. Bugün tüm dünyada tanınan bir yazar olan Lyudmila Ulitskaya “eğer enstitüden kovulmamış olsaydı, büyük ihtimalle genetik alanında doktorasını tamamlamış, ancak böylesine tanınmış bir yazar olamayacağını” ifade eder.

SONUÇ

Çağdaş Rus kadın edebiyatının en önemli temsilcilerinden biri olan Lyudmila Ulitskaya, Rusya’nın yanı sıra Fransa ve İtalya gibi Avrupa ülkelerinde de en çok tanınan Rus yazarlarından biri olarak kabul edilmektedir. Ulitskaya yalnızca yazar kimliğiyle tanınmaz, aynı zamanda tiyatro yazarı, senarist, aktivist, yerli ve yabancı prestijli çok sayıda edebiyat ödülüne layık görülen çok yönlü bir kişiliğe sahiptir. Tüm bunların yanı sıra, kurduğu vakıf tarafından çeşitli okul ve kütüphanelere çok sayıda kitap temini sağlaması yardımsever kişiliğiyle de bilinir. Ulitskaya’nın asıl mesleğinin genetik uzmanlığı olmasına ve edebiyat dünyasına çok geç yaşta girmesine rağmen,

kısa sürede çok sayıda edebiyat ödülü alma başarısını gösterdiği görülür. Bu başarısının en büyük kanıtlarından biri, eserlerinin otuzdan fazla dile çevrilmesidir.

Elde edilen veriler ışığında yazarın çocukluk yıllarının aile büyüklerinin de yer aldığı kalabalık bir ailede geçtiği anlaşılmaktadır. Öyle ki Ulitskaya'nın bu durumun kendisine kazandırdığı bilinç ile aile kurumunun ehemmiyetinin farkındalığını çok küçük yaşlarda kazanmış olması, ilerideki sanat anlayışının merkezinde yer alacak konuyu şekillendirdiği yargısına varılabilmektedir. Ulitskaya'nın, aile büyüklerinin izinden gitmesinin ve sonrasında edebi alana karşı göstermiş olduğu ilgisinin tesadüfi olmadığı gözlemlenir. Bu durum yazarın çocukluğundan itibaren süregelen okuma alışkanlığı ve edebiyata olan ilgisiyle yakından ilişkilidir. Bu noktada yazarın hayatında önemli bir yere sahip olan dedesi ve babaannesinin aydın kesimden oluşu önemli bir husus olarak değerlendirilebilir.

Son olarak Ulitskaya'yı daha yakından tanıtabilmek için yakınlarının kendisi hakkında verdikleri röportajlardan yararlanılmıştır. Ulitskaya'nın daha önceki yıllarda çeşitli yayın organlarında yapmış olduğu röportajlarda anlatmış olduğu kişisel anılarının aktarılmasına bilhassa özen gösterilmiştir. Böylelikle yazarın hayatına dair her şeyin tüm gerçekliğiyle anlatılabilmesi mümkün kılınmaya çalışılmıştır.

¹ Yazar kimliğinin yanı sıra tiyatro yazarı, senarist, toplum eylemcisi, yerli ve yabancı prestijli çok sayıda edebiyat ödülüne layık görülmüştür. bkz: O.V. Sizih. "Poetika Russkogo Rasskaza Kontsa XX-naçala XXI veka". Flinta Nauka. 2015.

² Davlekanovo şehri, "Soneçka" adlı uzun öyküsünde iç karartıcı imge olarak yazar tarafından kullanılmıştır. Bkz: Velikiy Master Nyuansov Lyudmila Ulitskaya, <http://old.superstyle.ru/19feb2008/ulitskay>. (Erişim tarihi 26 Şubat 2017)

³ Savaş sonrasına denk gelen çocukluk yıllarında hissettiklerini "Küçük Kızlar" (Devoçki) adlı öykü derlemesinde gözlemlenmektedir. Bkz: Velikiy Master Nyuansov Lyudmila Ulitskaya, <http://old.superstyle.ru/19feb2008/ulitskay>. (Erişim tarihi 26 Şubat 2017)

⁴ Birkaç ailenin banyo, mutfak ve tuvaleti ortak olarak kullandıkları dairedir.

⁵ Konutun insanların yaşamlarındaki önemi ve konut darlığı çekilmesi nedeniyle, kokuşmuşluğun en fazla ortaya çıktığı alanlardan biridir. Stalin'in Batı üretimini yakalayıp geçmeye yönelik çabaları ekonominin dev boyutlarda ağır sanayiye yoğunlaşmasına, her türlü tüketim mali ve hizmetlerinin alt düzeylere inmesine yol açtı. İkinci Dünya Savaşı'nın ek olarak yarattığı yıkımla birlikte, yetersiz ve kötü kalitedeki konut koşulları mirası Gorbaçov'un ekonomi için tasarladığı planlar üzerinde de büyük bir sıkıntı yaratmaktadır. Konut edinmek için bekleyen kuyruklar korkunç ölçülerdedir. Sırada bekleyen dört milyon aile vardır. Daha detaylı bilgi için Bkz: Chanie Rosenberg. "Kadınlar ve Perestroyka". Çev: Osman Akınhay. İstanbul. Pencere Yayınları. 1990.

⁶ Ulitskaya, dedesi Yakov Ulitskiy'in zorlu yaşam öyküsü olamasa da asla böyle bir çalışma ortaya koyamayacağını belirttiği 2011 yılında yayımlanan Yeşil Çadır" (Zelenom Şatre) adlı romanının ana kahramanına dedesinin ismi Yakov Osetskii'yi özellikle verir. bkz: Çuvstva ustalosti ya ni bayus intervyyu

pisatelnitsı Lyudmilı Ulitskoy”. <https://meduza.io/feature/2015/08/07/chuvstva-ustalosti-ya-ne-boyus> . (Erişim tarihi 16 Mart 2017)

⁷ Adı geçen sokak, günümüzde “Dolgorukavskaya” olarak adlandırılmaktadır.

⁸ “Kazus Kukotski” adlı romanının ana kahramanlarından birinin kendisini biyolojiye adanmış olması tesadüfî değildir. Bu konuya ilişkin en küçük detaylar tüm incelikleriyle adı geçen eserde betimlenir. Ulitskaya’nın kendi sözlerinden söz konusu konuyu layığıyla anlatabilmek adına saatlerce kütüphanede oturup çalıştığını öğreniyoruz. Bkz: Velikiy Master Nyuansov Lyudmila Ulitskaya. <http://old.superstyle.ru/19feb2008/ulitskay>. (Erişim tarihi 16 Mart 2017)

⁹ Ulitskaya’nın biyoloji alanında eğitim almış olması, hayatı boyunca yazarlık kariyerine engel teşkil edebilecek hiçbir olaya neden olmaz. Bkz: Biyografiya Lyudmilı Yevgenevni Ulitskoy. <ftp://ftp.slav.su.se/pub/slav/kursmaterial/ry2/sakprosa/FH05text0.pdf>. (Erişim tarihi 17 Mart 2017)

¹⁰ Samizdat, etimolojik olarak Samizdat, Rusça “kendi” (sam) ve “yayımcı” (izdat) kelimelerinin birleşmesiyle oluşmuştur. Kendi yayım, kişisel yayım, kendi basım anlamına gelir. Sovyet bloğunda sansürü aşmak için daktilo, teksir makinesi gibi benzer aletlerle çoğaltılarak el altından dağıtılan kaçak yayınları tanımlayan sözcük olarak da tanımlanabilir. Samizdat, Sovyet bloğunu oluşturan ülkelerdeki kaçak yayınları ve bu yayınların el altından dağıtılmasını kapsayan terimdir. Komünist rejim tarafından sansürlenilen yayınların kopyaları kısa bir sürede basılır ve bu kopyaları alanlar da kopyalayarak dağıtmaya devam edildirdi. Bu kopyalar çoğunlukla el yazısı ya da daktilo yazısı olurdu. Samizdata örnek olarak, Mikhail Bulgakov’un romanı “Usta ve Margarita” ya da Václav Havel’in yazısı “The Power of the Powerless” gibi metinlerin kopyalanması, arkadaşlar arasında dağıtılması gösterilebilir. Yasak edebiyat eserlerinin ve süreli yayınların çoğaltılma teknikleri, karbon kâğıdı yardımıyla el yazısı olarak ya da daktiloyla birkaç kopyayla başlayıp daha büyük nicelikte yarı profesyonel baskı makineleriyle çoğaltmaya kadar değişiklik gösterdi. Glasnost’tan önce bu uygulama çok tehlikeliydi. Çoğaltma makineleri, baskı makineleri ve daktilolar bile KGB’nin kontrolü altındaydı; bu makinelerden alınan referans çıktı örnekleri KGB tarafından teşhis için saklanıyordu.

¹¹ Lyudmila Ulitskaya’nın kendisi de şiir yazma konusunda son derece başarılıdır. Fakat şiirlerini yayımlamayı tercih etmez. Bkz: Biyografiya Luydmilı Ulitskoy, <http://www.uznayvse.ru/znamenitosti/biografiya-lyudmila-ulickaya.html>. (Erişim tarihi 18 Mart 2017)

¹² Ulitskaya’nın büyük oğlu iş adamıyken, küçük oğlu müzisyen ve simultane tercümanlık yapar. İlk eşinden ayrıldıktan sonra oğullarını yalnız büyütmek zorunda kalmıştır. Çocukları Amerika’da eğitimleri tamamlayıp sonrasında Rusya’ya dönmüşlerdir. Bkz: Stala pisatelem, kogda minya vıgnalı s raboti, <http://www.ulickaya.ru/content/view/1282/> . (Erişim tarihi 18 Mart 2017)

¹³ Ulitskaya’nın bugüne kadar yazdığı dört toplu kısa öyküler kitabı bulunmaktadır: “Yoksul Akrabalar”, “İlkler ve Sonuncular”, “Küçük Kızlar”, “Bizim Çarın İnsanları”.

¹⁴ Türkçeye Mehmet Özgül tarafından 1999 yılında çevrilmiş ve Doğan Kitapçılık yayınlarından çıkmıştır.

¹⁵ Adı geçen romanda, ana kahraman Pavel Kukotski üzerinden totaliter rejimin, özellikle de Stalin döneminde bilim adamlarına uygulanan baskıdan bahsedilir. Romanı çok beğeren ünlü Rus yönetmen Yuri Grımov, L.Ulitskaya’ya senaryo yazma teklifinde bulunur. İlk önce kabul etmeyen yazar, daha sonra razı gelir ve 2005 yılında “Kukuotski Vakası” adlı dizi olarak yayımlanır. 2006 yılında ise yine yönetmenliğini Y.Grimov’un üstlendiği “Yedi Kat Gökyüzü” adlı sinema filmi çekilir.

¹⁶ Andrey Krasulin, ünlü Rus heykeltarş ve Saul Rabinoviçi'nin öğrencisidir. Sanatına anıt çalışmalarıyla başlamasına rağmen, 1980'li yıllardan itibaren daha çok ağaç üzerine çalışmaları sürdürmektedir.

¹⁷ Romanda olay örgüsünün geçtiği zaman dilimi 1953 İosif Stalin'in öldüğü tarihten, 1996 yılına İosif Brodski'nin öldüğü tarihe kadarını kapsar.

KAYNAKLAR

GLEBOVA, Olga. "Lyudmila Ulitskaya: Mne Çujda "Borba s jiznyu", <http://www.bigbook.ru/win/ulitskaya-interview.php>. (Erişim tarihi 16 Mart 2017)

KUSAEVA, Nazifa. Lyudmila Ulitskaya'nın Kısa Öykülerinde Kadınlar, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. Kayseri: Erciyes Üniversitesi, 2012.

KRASNYAŞİH, Andrey. "Putin ne navsegda, vse lyudi smertni". (01.08.2016) <https://focus.ua/society/351373/> (Erişim tarihi 26 Şubat 2017)

LİYUDMİLA ULİTSKAYA. *Yoksul Akrabalar*. Çev: Mehmet Özgül, İstanbul: Doğan Kitapçılık. 1999.

MAULER, İrina; YUDSON, Mihail. "Ulitskaya, Lyudmila: Projit neskolko jizney...". (11.08.2016) <http://lebn.net/l-ulickaya-prozhit-neskolko-zhiznej.html> (Erişim tarihi 1 Mart 2017)

MELNİKOV, Valeriy. "Biografiya Lyudmilı Ulitskoy, (28.11.2014) <https://ria.ru/spravka/20130906/961088752.html> (Erişim tarihi 12 Mart 2017)

PANYUŞKİN, Valeriy. "Pravila Jizni Lyudmilı Ulitskoy". <https://esquire.ru/wil/lyudmila-ulickaya>. (Erişim tarihi 5 Mart 2017)

ROSENBERG, Chanie. *"Kadınlar ve Perestroyka"*. Çev: Osman Akınhay. İstanbul. Pencere Yayınları. 1990.

SİZİH, O.V. "Poetika Russkogo Rasskaza Kontsa XX-naçala XXI veka". Flinta Nauka. 2015.

ŞARIY, Andrey Vasilyeviç. "Lyudmila Ulitskaya, "Yevropa Proşay!" (20.08.2014) <https://www.novayagazeta.ru/articles/2014/08/26/60867-evropa-proschay-zaltsburgskie-vpechatleniya> (Erişim tarihi 12 Mart 2017)

ŞEGLOVA, Yekaterina. "Velikiy Master Nyuansov Lyudmila Ulitskaya". (19.02.2008) <http://old.superstyle.ru/19feb2008/ulitskay> . (Erişim tarihi 13 Mart 2017)

ŞEVÇENKO, Yelena. “Stati Lyudmila Ulitskaya: Şto o ney govoryat”. <http://www.psychologies.ru/self-knowledge/individuality/lyudmila-ulitskaya-chto-o-ney-govoryat/>. (Erişim tarihi 15 Mart 2017)

ULİTSKAYA, Lyudmila Yevgenyevna. “Jizn, pered litsom smerti”. (2008) <http://www.ulickaya.ru/content/view/1279/>. (Erişim tarihi 3 Mart 2017)

ULİTSKAYA, Lyudmila Yevgenyevna. “Moimi uçitelyami bıli genetiki”, (2008) <http://www.ulickaya.ru/content/view/1283/>. (Erişim tarihi 5 Mart 2017)

ULİTSKAYA, Lyudmila Yevgenyevna. “Kakoye vremya jizni nam dostalos”. (2008) <http://www.ulickaya.ru/content/view/1285/>. (Erişim tarihi 5 Mart 2017)

ULİTSKAYA, Lyudmila Yevgenyevna. “Stala pisatelem, kogda minya vıgnali s raboti”. (2008) <http://www.ulickaya.ru/content/view/1282/>. (Erişim tarihi 5 Mart 2017)

ULİTSKAYA, Lyudmila Yevgenyevna. “Roman minya napişet, - intervyu RG”. (2008) <http://www.ulickaya.ru/content/view/1280/>. (Erişim tarihi 15 Mart 2017)

ULİTSKAYA, Lyudmila Yevgenyevna. “Jizn, pered litsom smerti”. (2008) <http://www.ulickaya.ru/content/view/1279/>. (Erişim tarihi 10 Mart 2017)

ULİTSKAYA, Lyudmila Yevgenyevna. “Biografiya Ulitskaya, Lyudmila Yevgenyevna”. (2007) <http://persona.rin.ru/view/f/0/35196/ulickaja-ljudmila-evgen'evna>. (Erişim tarihi 22 Mart 2017)

VARAKİN, Maksim. “Religiya- eto to, kak tı projivaeş jizn s utra do noçi”. (30.05.2007) <http://www.taday.ru/text/46846.html>. (Erişim tarihi 17 Mart 2017)

VELEHOV, Leonid. “Kult Liçnosti”, (29.08.2015). <http://www.svoboda.org/a/27212024.html>. (Erişim tarihi 2 Mart 2017)